

УДК 376.011.3-051-043.61:373.2-056.2/3

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДО ФОРМУВАННЯ УЗАГАЛЬНЕННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ З ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Суховієнко Н.А.

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

У статті аналізуються особливості професійно-педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільної освіти до формування узагальнень у дітей з психофізичними порушеннями. Належна увага приділяється аналізу процесу формування узагальнень, зокрема у дошкільників. В статті описуються щаблі та етапи формування узагальнень у дітей, і визначаються та описуються вербальна, образна та знакова репрезентації в умовах інклюзивної дошкільної освіти.

Ключові слова: підготовка, професійна підготовка, вихователь, дошкільна освіта, психофізичні порушення, узагальнення, здатність до узагальнення, готовність до школи, інклюзивна освіта.

Постановка проблеми. Дослідження сутності професійно-педагогічної підготовки вихователя та специфіки роботи вихователів в умовах інклюзивної дошкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В науково-педагогічній літературі активно розкривається проблема представленості знань у дітей дошкільного віку та механізмів оперування ними під час вирішення задач у педагогічному процесі. Специфіку формування узагальнення у дошкільників вивчали та продовжують розробляти чимало дослідників. Серед вагомих робіт слід відзначити розробки Н. Ф. Засенко, А. Г. Зикеева, С. О. Зикова, К. Г. Коровіна, Б. Д. Корсунської, Е. І. Леонгард, К. В. Луцько, Т. Ф. Марчука, Л. П. Носкової, а також дослідницькі автрів О. В. Пархаліну, К. Г. Речицьку, Г. М. Чефранову, М. К. Шеремет.

Окремий аспект, який виділяється у дослідженнях здатності до узагальнення, є його зв'язок із готовністю дитини до школи. Ряд дослідників дошкільної освіти схиляються до позиції про взаємозв'язок розумового та мовленнєвого розвитку дитини із готовністю до школи – про це свідчать роботи Л. А. Венгера, Л. С. Виготського, В. В. Давидова, Р. Р. Зінурової, Б. М. Кедрова, О. М. Леонтєва, А. А. Люблінської, С. Л. Новосолової, Г. Л. Розенгард-Пупко, Н. Х. Швачкіна. А Л. С. Виготський, В. В. Давидов, Д. Б. Ельконін,

О. В. Запорожець, О. М. Леонтєв стверджують, що вміння узагальнювати та диференціювати у відповідних категоріях предмети оточуючого світу – є однією із важливих ознак готовності дитини до школи.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Актуальність обраної тематики обумовлена двома проблематиками: по-перше, станом сучасної освітньої системи в умовах інклюзії (особливо дошкільного циклу), по-друге – важливістю формування узагальнень у дітей з психофізичними порушеннями як запоруки подальшого успішного навчання в школі.

Метою статті є визначення специфіки професійної підготовки вихователів до роботи із дітьми, які мають психофізичні порушення по формуванню здатності до узагальнення.

Виклад основного матеріалу статті. Ми визнаємо важливість дослідження інклюзивної освіти, оскільки включення дітей із психофізичними порушеннями у загальноосвітній простір є світовою тенденцією, яка характерна для високо розвинених країн. Це пов'язано із зміною ставлення держави до даної категорії громадян від сегрегації до толерантності та інклюзії. Підтвердженням актуальності та важливості розвитку системи освіти, яка б враховувала особливі потреби дітей із психофізичними порушеннями, слугують закони України та проекти світового рівня. Конвенція про

права дитини та Декларація про права інвалідів, які були ухвалені Генеральною асамблеєю ООН визначають право дітей із психофізичними порушеннями на різні соціальні можливості та послуги: право на освіту, медичне обслуговування, професійну підготовку та трудову діяльність. Це є ключем до розуміння вимог до професійної підготовки сучасних вихователів – запит нинішнього суспільства на вироблення нових підходів для удосконалення змісту освіти, які б були орієнтовані на особистість, її права та потреби, створення новітніх технологій навчання, спрямованих, зокрема, на подолання проблем у дітей із особливостями психофізичного розвитку – є нагальною потребою сучасної освіти.

Дамо визначення базовим поняттям дослідження. «Суб'єкти і об'єкти професійної підготовки педагогів дошкільних навчальних закладів (студенти, педагогічні і науково-педагогічні кадри) – структурний компонент досліджуваної системи, під якими ми розуміємо тих, хто готується стати вихователем дітей дошкільного віку, і тих, хто здійснює цю підготовку» [6, с. 21]. У науковій літературі проблема професійної підготовки педагогічних кадрів трактується як системне утворення із множиною пов'язаних компонентів, що певним чином впорядковані, характеризуються відносно стійкою цілісністю, ієрархічною побудовою, розгалуженими зв'язками та відношеннями із зовнішнім середовищем, наявністю суб'єкта та об'єкта; розуміється як процес фахового становлення майбутніх педагогів вищого навчального закладу, як цілісний педагогічний процес, результатом якого є формування професійної компетентності, готовності роботи за обраним напрямом, й визначається словосполученням «педагогічна освіта» [6]. Стосовно визначення поняття «професійна підготовка» в контексті майбутніх педагогів, слушно дати визначення, які, на наш погляд, є найбільш коректними та ґрунтовними. За визначенням Л. В. Зданевич, професійна підготовка майбутнього вихователя – це спеціально організований освітній процес, спрямований на формування у майбутніх фахівців високого рівня готовності до ефективного здійснення професійної діяльності в галузі дошкільної освіти [5].

Під **узагальненням** ми розуміємо логічний прогрес переходу від одиничного до загального, від менш загального до більш загального знання про об'єкт, який досліджується. Цей логічний процес протікає під час пізнавального процесу оточуючого світу у дітей, зокрема, дітей дошкільного віку. Важливість узагальнення полягає в тому, що воно є передумовою поняття і направлене на позначення явищ, що мають суміжну властивість або спільну ознаку. Зазначаючи це, американський педагог Д. Дьюї відмітив, що слова є не тільки іменами або назвами окремих понять – вони утворюють продовження, в яких поняття організуються по відношенню один до одного [4].

Звертаючись до досліджень сформованості узагальнення у дошкільників, ми відмічаємо ряд пріоритетних напрямків:

1. Зв'язок узагальнень із мовленнєвим розвитком (Л. С. Виготський, В. В. Давидов).

2. Формування узагальнень у зв'язку із віковими критеріями (А. Г. Рuzська).

3. Утворення елементарних узагальнень в період раннього дитинства (Г. Л. Розенгарт-Пупко, Н. Х. Швачкін).

4. Узагальнення у зв'язку із діяльнісним підходом (Л. І. Божович, О. В. Запорожець, А. Н. Захаров, А. Н. Леонт'єв, А. А. Люблінська).

5. Формування узагальнень у зв'язку із розвитком мисленнєвих операцій (Л. А. Венгер, С. Л. Новосолова).

В основі переходів від елементарних узагальнень до узагальнень вищого порядку, що засновуються на виділенні у порівнюваних предметах істотних ознак, покладені зміни у взаємовідносинні двох сигнальних систем. На цьому акцентує увагу дослідниця А. Г. Рuzська. Авторка в своїх дослідженнях вивчає ці взаємовідношення при утворенні узагальнень у дітей різних вікових груп. Дослідниця вносить важливе уточнення: провідна роль належить другосигнальним словесним впливам поряд з безпосередніми першосигнальними впливами [11]. Цю ідею доповнює В. В. Давидов. Вчений встановив, що об'єднуючим фактором для усіх ступенів узагальнення є поодинокі чуттєво сприйняті предмети і явища оточуючої дійсності дитини. Спостерегається, що з однієї сторони, в уяві дитини ще зберігається чуттєво сприйнята форма відображення предмета, але з іншої сторони – дитина в уяві уже відкидає деякі з другорядних ознак, і залишаються лише найважливіші характеристики сприйманого предмета. Істотне значення мають словесні та речові еталони як засоби символічного і знакового вираження ідеальних образів, які описують і зображують предмети і способи їх виробництва [3, с. 202].

Для нашого вивчення найбільш продуктивними є дослідження, які акцентують увагу на проблемі формування узагальнень у дітей дошкільного віку. Процес формування узагальнень – складний і багатосторонній процес, в основі якого закладені осмисленні дії дитини по відношенню до предметів і відповідно до суспільно вироблених способів їх використання, з якими дитина знайомиться в результаті мовленнєвого узагальнення з дорослими починаючи з самого раннього віку. У дітей, які мають психофізичні порушення, можуть виникати труднощі із здатністю до узагальнення. Дослідниця А. Г. Рuzська стверджує, що встановлення особливостей процесу і умов, які визначають узагальнення, створюють необхідні передумови для розробки раціональних методів розумового виховання і навчання дитини. Разом з тим, вивчення розвитку узагальнення є одним з основних шляхів вирішення теоретичних проблем в психології [11].

Структура формування узагальнень дозволяє нам виділяти його ступені, який змінюється поетапно, відповідно до розвитку дитини. Кожна нова ступінь базується на узагальненні попереднього ступеня. Відповідно, кожен новий етап витікає із попереднього: новий ступінь виникає не з нового узагальнення предметів, а через узагальнення вже узагальнених предметів в минулій структурі [2, с. 350]. Дослідник Н. Х. Швачкін виокремлює три щаблі у розвитку узагальнень у дітей раннього віку.

Перший ступінь (ступінь наочних узагальнень) – узагальнення предметів за найбільш яскравими, найбільш виокремлюючими ознаками предметів (найчастіше, за їх кольором);

• Другий ступінь – з'являються слова-назви, які дитина пов'язує з даним предметом. Дитиною поки не відділяються головні ознаки від другорядних;

• Третій ступінь – тут утворюються загальні поняття; цей етап характеризується тим, що дитина володіє вмінням виокремлювати найбільш постійні і загальні ознаки із сукупності представлених предметів, та порівнюваних в них ознак. Розвиток предметних дій дитини зумовлює зміну цих ступенів узагальнення [16, с. 101].

Вивчаючи феномен узагальнення, дослідниця С. Л. Новосолова визначає узагальнення як узагальнення досвіду діяльності. Авторка відмічає, що перші узагальнення і предметній діяльності передують оволодінню мовленням. С. Л. Новосолова формулює такі етапи розвитку розумового процесу:

1. Спочатку з'являються перші прості узагальнення у вигляді функціонального досвіду – вони складаються у формі предметних маніпуляцій, відбуваються переважно у побуті;

2. на наступних двох етапах виникає нова форма узагальнення як функціонально-речове утворення, вона з'являється разом із розвитком предметної діяльності, яка набуває орудійного характеру. На цих етапах дитина набуває нового досвіду, вчиться встановлювати зв'язок між способом дії і засобом здійснення цієї дії. Знаряддя виступає матеріальним носієм і засобом його подальшого розвитку;

3. на четвертому етапі з'являються функції словесних позначень в узагальненні досвіду [9, с. 65].

Такі доводи засвідчують важливість узагальнення в період дошкільного дитинства для рівня готовності дитини до школи, оскільки завдяки узагальненню закладається фундамент подальших більш складних форм мислення дитини [9, с. 74]. Дитина дошкільного віку в процесі навчання легко набуває здатності відокремлювати певні властивості об'єктів і здатна формувати на цій основі узагальнення, класифікувати і групувати об'єкти за критеріями, абстрагуючись від цілісної схожості. У дітей із психофізичними порушеннями, процес підготовки до шкільного навчання може протікати повільніше, аніж у їх однолітків, оскільки задачі, які потребують вміння узагальнювати, може викликати складнощі. Вихователь, який працює із дітьми із психофізичними порушеннями повинен вміти влучно і коректно підбирати методики та завдання для роботи, які б враховували особливі потреби дітей.

Значущість здатності узагальнювати також полягає у глобальному характері цієї операції, оскільки формування теоретичного мислення відбувається у процесі узагальнень різного порядку та рівнів. До узагальнення дитина звертається часто, в процесі обробки інформації про оточуючий світ. «Психологічне значення слова – це узагальнення відображення дійсності яке вироблене людиною та зафіксоване в формі понять, знань та умінь, як узагальнення образу дійсності» [8, с. 288]. «В основі лексичного значення лежить узагальнення; в мові немає назв для кожного конкретного предмету, явища, ознаки, але є назва для їх класу та груп. Таким чином, лексичне значення слова – це «зміст» слова, тобто

встановлення нашим мисленням співвідношення між звуковим комплексом та цілим класом предметів або явищ дійсності» [12, с. 17]. Дослідники О. І. Дячков, К. В. Комаров, Н. Г. Морозова, В. О. Синяк звертають увагу на те що, успішність засвоєння слів напряму залежить від того, що це слово позначає. Відтак, відбувається засвоєння лише окремих ознак, слів, що позначають дії – відтак, діти дошкільного віку не засвоюють слова, які мають переносне значення. Ціллю фундаментального дослідження Л. І. Тигранової [13] стало дослідження специфіки оволодіння узагальнюючим значенням слів. Авторка прослідкувала та описала такий специфіку: дитина прирівнює часткові та загальні поняття; до більше загального значення ще не включається необхідні кількості конкретних значень; у дитини часто відсутнє вміння вживати узагальнюючі слова; використання узагальнення відбувається ситуативно в залежності від того місця, де цей об'єкт був сприйнятий.

Л. С. Виготський, відомий вчений, педагог, спадок якого продовжувала С. Л. Новосолова, зробив чимало для розробки теорії узагальнення. Вчений виділив три основні ступені узагальнення: синкрети, комплекси і поняття. Перший ступінь, характерний для раннього дитинства, проявляється у беззв'язній зв'язності групи предметів, які об'єднуються дитиною за випадковими враженнями, без врахування суттєвих властивостей та фактичних зв'язків – наприклад, за яскравістю, просторовою близькістю тощо [2, с. 218]. Комплекс має декілька різних форм, але спільним для них є те, що дитиною вони об'єднуються згідно фактичних зв'язків. Зв'язки виступають причиною для включення об'єкта в групу. Зв'язки можуть змінюватися, що залежить від нездатності дитини поки що усвідомлювати властивість поза конкретною ситуації – вона може обирати одну властивість, переходити до наступної, потім до інших. Перехідним етапом від другого до третього щабля є псевдо поняття, що за визначенням автора є переважачою над усіма іншими виключною формою комплексного мислення дитини дошкільного віку [2, с. 177]. Останній, найбільш складний етап – формування понять – це перехід від конкретного до абстрактного: тут спонтанні поняття виникають під час зустрічі із реальними речами, суміжні якості яких дитина складає у групу, відносить до окремих класів та іменує конкретним словом [2, с. 213].

Раніше ми зазначили один із аспектів дослідження узагальнення, а саме – у його зв'язку із готовністю до школи. Процес узагальнення, заснований на виділенні ознак не тільки загальних, але й суттєвих для даного явища, веде до формування понять, до розуміння закономірних зв'язків та відносин. Вміння розпізнавати та виділяти істотні риси подібності в діях з предметами важливо для засвоєння наук. Вміння узагальнювати стає у нагоді дітям з перших років навчання у школі. У шкільній освіті це стане в нагоді для оволодіння наприклад, арифметикою, для розуміння самого ходу арифметичних дій як узагальнень реальних дій з предметами. В умовах нормального розвитку дитини, засвоєння арифметики або іншої дисципліни, в якій вдаватися до узагальнення для успішного вирі-

шення задачі, починається при умінні через мовлення повно і точно характеризувати дії.

Далі ми представимо домінуючі варіанти представлення об'єкту, що пізнається. Ми визначаємо домінуючі варіанти презентації в узагальненні у дошкільників: вербальна, образна та знакова. Вони уособлюють різні шляхи представлення інформації про об'єкт і виступають знаряддями для групування цих значень по відношенню один до одного. Процес відбувається наступним чином: дитина поєднує різні об'єкти одним словом – це є основою психологічного розуміння «значення». Слово та його звукове значення дитина сприймає як частину самої речі. З розвитком значення цього слова трансформується і той смисл, який вкладався в нього дитиною. Наочно-образне відображення навколишньої дійсності йде в тісному зв'язку з мовленням, що проявляється в особливостях актуалізації їх образів. Розробники генетичної концепції Ж. Піаже та Б. Інелдер дослідили образні та вербальні засоби узагальнення як основу для формування образу і подальшого переходу до етапу засвоєння знаків [10].

Ми не можемо не згадати знакову теорію Д. Б. Ельконіна та В. В. Давидова, оскільки в їх концепції дія узагальнення посідає особливе місце. «У формальній логіці вона міститься у відокремленні суттєвих ознак в об'єктах і об'єднанні об'єктів за цими ознаками, підведенні їх під загальне поняття. Емпіричне узагальнення йде від часткових предметів і явищ через їх порівняння до загального емпіричного поняття. Теоретичне, змістовне узагальнення, за В. В. Давидовим, відбувається шляхом аналізу певного цілого, щоб відкрити його генетичне початкове, суттєве та загальне відношення як основу внутрішньої єдності цього цілого» [18].

Педагог, як ключова фігура педагогічного процесу, в умовах освітнього процесу повинен відповідати ряду психолого-педагогічних вимог, які до нього висувуються. Майбутній вихователь має володіти знаннями про організацію навчання з дітьми які мають психофізичні порушення або в рамках інклюзивного формату навчання, особливості інтелектуального розвитку дітей дошкільного віку, усвідомлення специфіки роботи із групою, яка наповнена дітьми із різними потребами та різним рівнем інтелектуального розвитку а фізичних можливостей, знати існуючі методи та засоби роботи, вміння влучно їх підбирати та застосовувати, вміння організувати роботу із батьками тощо. Більш детальну характеристику вимог, яким має відповідати майбутній вихователь інклюзивної освіти, представляє дослідник Ю. Д. Бойчук [7]:

1. Вихователь повинен володіти знаннями про вікові та індивідуальні особливості дитини, ступені та закономірності її розвитку.

2. Володіти знаннями про особливості дітей з обмеженими можливостями та особливими освітніми потребами.

3. Знати про чинники впливу на розвиток особистості дитини.

4. Знати форми, види та рівні спілкування, які є можливими в межах психолого-педагогічного процесу в інклюзивному освітньому просторі.

5. Володіти знаннями про завдання, цілі освіти, необхідні форми та методи їх реалізації.

6. Знати основні принципи створення розвивального середовища.

7. Володіти необхідними знаннями про форми роботи із батьками [7, с. 43].

Важливою рисою, якою має бути наділений майбутній вихователь при роботі із дітьми, які мають психофізичні порушення є терпимість. Окрім емоційно-позитивної налаштованості, толерантності, любові до дітей та ряду інших рис, вихователь має проявляти терпимість при роботі із дітьми з особливими потребами. Значущим є орієнтація вихователя на індивідуальний підхід до дитини (звичайно, наскільки це є можливим в групі дітей).

Для нашого дослідження більш цікавим є діти із вадами слуху, зокрема, стан розвитку їх мовлення, тому зупинимося на цьому аспекті. При аналізі мовлення дошкільників із вадами слуху, на наш погляд, можна виділити такі параметри: змістовна частина слова, предметна віднесеність, та відтворення тих або інших явищ дійсності для глухих дітей в конкретному слові. Р. М. Боскіс відмічає, що значення перших слів, які засвоюють глухі діти відповідають наявному в них рівню наочних узагальнень. Результати вивчення глухих дітей двома видатними дослідницями Р. Б. Боскіс [1] та Ж. І. Шиф [17] заслуговують окремої уваги, оскільки зробили вагомий внесок. Спадщина видатного вченого Л. С. Виготського отримала новий розвиток завдяки Р. М. Боскіс та Ж. І. Шиф, які сформулювали стадії формування оволодіння дітьми узагальнюючим значенням слова. Обидві дослідниці погоджуються із тим, що всі діти, незалежно від наявності або відсутності вад із слухом (чуючі, слабочуючі, глухі) проходять одні і ті ж стадії, проте їх протікання відбувається з різною протяжністю. Це пов'язано із тим, що дитина в першу чергу засвоює розуміння предметної віднесеності значення слова, проте під час наступному акті формування словесного узагальнення ця віднесеність уточнюється мало. Під час роботи по формуванню здатності до узагальнення вихователь повинен враховувати особливості слуху дітей і підбирати методики відповідним чином.

Продовжує роздуми над засвоєнням слів глухими дітьми вітчизняна дослідниця Л. І. Фомічова. Вона стверджує: «Спочатку засвоюється предметна віднесеність слова без узагальнення його значення і без включення в мовну систему. Поступово формуються узагальнення, які пов'язані із словом і вони нерідко обумовлюють неточне розкриття значення слова» [14, с. 76]. Внаслідок цього з'являється надмірно розширене значення слова, яке перестає відповідати його позначенню або навпаки, отримує вузьке значення. Вказана дослідниця здійснила розробки в рамках операційно-знакового підходу. Важливим аспектом даного підходу виступають адекватні узагальнення – вони є показником інтелектуального та розумового розвитку дитини дошкільного віку з вадами слуху. Авторка виділяє два типи узагальнення та сім рівнів узагальнення в розвитку інтелекту дошкільників в межах конкретного змісту. Перший тип узагальнень – це слова, що позначають конкретні предмети; другий тип узагальнення – це слова, що вже є узагальненням. Обидва типи мають структурну узагальненість.

Кожне слово узагальнює цілу систему понять про даний предмет, а система понять фіксується в словах. Цей вид узагальнення є досить складним, оскільки містить декілька рівнів: від емпірики, через узагальнюючу емпірику до теорії, тому слова є різними за типом лексичного узагальнення. При формуванні узагальнень необхідно спиратись на повний цикл центрації, децентрації та перецентрації – вони допомагають уникати хибних критеріїв, які характерні для дошкільників. Відтак, неправильна стратегія формування лексичних узагальнень призводить до формування неправильних критеріїв, які руйнують лексичні узагальнення, що є ознакою низького рівня інтелектуального розвитку [15, с. 157]. Таку кореляцію між інтелектуальним розвитком і здатністю узагальнювати ознаки предметів навколишньої дійсності впливатимуть на те, які методи методики та підходи використовуватиме вихователь.

Висновки і пропозиції. Отже, правильне формування узагальнень з дитинства є опорним підґрунтям розумового розвитку дитини. Тому професійно-педагогічна підготовка фахівців дошкільної освіти має обов'язково враховувати важливість роботи по формуванню узагальнень дитини. Сформовані узагальнення про навколишні предмети і явища дійсності є необхідною передумовою подальшого успішного навчання в школі, а також запорукою орієнтації в оточуючому світі. Таким чином, професійна підготовка майбутніх фахівців до роботи, що пов'язані із здатністю до узагальнення з дітьми, які мають психофізичні порушення, має свою особливість. Майбутній вихователь має враховувати інтелектуальні особливості, наявні вади або особливі потреби дитини. Також майбутній педагог має вміти відповідно до ситуації та потреб дитини підбирати методики та форми роботи для формування здатності до узагальнення.

Список літератури:

1. Боскис Р. М. О развитии словесной речи глухонемого ребенка [Текст] / Р. М. Боскис. – М.: Учпедгиз, 1939.
2. Выготский Л. С. Мышление и речь / Л. С. Выготский. – М.: Лабиринт, 1996. – 414 с.
3. Давыдов В. В. Виды обобщения в обучении / В. В. Давыдов – М.: Педагогика, 1972. – 424 с.
4. Дьюи Д. Психология и педагогика / Д. Дьюи; [пер. с англ. Н. М. Никольской] – М.: Совершенство, 1997. – 208 с.
5. Зданевич Л. В. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з дезадаптованими дітьми: автореф. Дис. На здобуття наук. Ступеня д-ра пед. Наук: спец: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. В. Зданевич. – Ж., 2014. – 44 с.
6. Косенко Ю. Система професійної підготовки педагогічних кадрів дошкільної освіти в Україні з позиції історико-педагогічного дослідження / Ю. Косенко // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск 51. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2009. – С. 17–22.
7. Кучерук О. С. Професійні вимоги до вчителя загальноосвітнього навчального закладу в умовах інклюзивного навчання / О. С. Кучерук, Ю. Д. Бойчук // Постметодика. – 2012. – № 2. – С. 42–44.
8. Леонтьев А. Н. Проблемы развития психики. – М.: Издательство Академии педагогических наук РСФСР, 1959. – 345 с.
9. Новоселова С. Л. О ранних этапах в формировании мышления [Текст] / С. Л. Новоселова // Дошкольное воспитание. – 1967. – № 4. – С. 22–25.
10. Пиаже Ж. Генезис элементарных логических структур. Классификации и сериации / Ж. Пиаже, Б. Инельдер; [пер. с фр. Э. М. Пчелкина] – М.: Изд-во иностр. Лит., 1963. – 448 с.
11. Рузская А. Г. Роль непосредственного опыта и слова в образовании обобщений у детей дошкольного возраста: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психолог. наук: спец 13.00.03 – «коррекционная педагогика» / Антонина Григорьевна Рузская. – М., 1954. – 16 с.
12. Соболевич Е. Ф. Структура речевой деятельности и механизмы ее формирования. Науч.-метод. пособие. – К.: ИЗМН, 1997. – 44 с.
13. Тигранова Л. И. Умственное развитие слабослышащих детей (младший школьный возраст) Москва, «Педагогика», 1978. – 96 с.
14. Фомічова Л.І. Проектування навчання як засіб інтелектуального розвитку дошкільників з вадами слуху: операціонально-знаковий підхід: дис. ... докт. психол. наук: 19.00.08 / Л. І. Фомічова. – К., 1997. – 505 с.
15. Фомічова Л. І. Розвиток інтелекту та проектування навчання (чуючі, глухі, слабочуючі дошкільники). – К.: ТОВ «Міжнар. фін.агенція», 1997. – 234 с.
16. Швачкин Н. Х. Экспериментальное изучение ранних обобщений ребенка / Н. Х. Швачкин // Известия АПН РСФСР. – М.: Просвещение, 1994. – 192 с.
17. Шиф Ж. И. Усвоение языка и развитие мышления у глухих детей [Текст] / Ж.И. Шиф // Академия педагогических наук СССР. – М.: Просвещение, 1968. – 316 с.
18. Яновська Т. А. Особливості розвитку мислення молодших школярів в умовах інтегрованого навчання: автореф. дис. ... канд. психол. наук / Т. А. Яновська; Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. – К., 2008. – 22 с.

Суховиенко Н.А.

Хмельницькая гуманітарно-педагогічна академія

ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ БУДУЩЕГО ВОСПИТАТЕЛЯ К ФОРМИРОВАНИЮ ОБОБЩЕНИЯ У ДОШКОЛЬНИКОВ С ПСИХОФИЗИЧЕСКИМИ НАРУШЕНИЯМИ

Аннотация

В статье анализируются особенности профессионально-педагогической подготовки будущих воспитателей дошкольного образования к формированию обобщений у детей с психофизическими нарушениями. Должное внимание уделяется анализу процесса формирования обобщений, в частности у детей. В статье описываются ступени и этапы формирования обобщений у детей, и определяются и описываются вербальная, образная и знаковая репрезентации в обобщениях дошкольников как варианты представления узнаваемого объекта.

Ключевые слова: подготовка, профессиональная подготовка, воспитатель, дошкольное образование, психофизические нарушения, обобщения, способность к обобщению, готовность к школе, инклюзивное образование.

Sukhoviienko N.A.

Khmelnytsky Humanitarian and Pedagogical Academy

PECULIARITIES OF PREPARATION OF FUTURE TEACHERS OF PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS FOR FORMATION OF GENERALIZATIONS IN CHILDREN WITH DISORDERS

Summary

The article analyzes the peculiarities of professional and pedagogical training of future preschool teachers to form generalizations in children with psychophysical disorders. Due attention is paid to the analysis of the process of formation of generalizations, in particular in children. The article describes the steps and stages in the formation of generalizations in children, and verbal, figurative and figurative representations in the generalizations of preschool children are defined and described as variants of representing the recognizable object.

Keywords: training, vocational training, educator, preschool education, psychophysical violations, generalizations, ability to generalize, readiness for school, inclusive education.